

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวความคิดและทฤษฎี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปเอาทฤษฎีแนวความคิดและผลงานวิจัยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาประกอบในการดำเนินการวิจัยดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

สุพัตรา สุภาพ (2528: 30) ได้ให้คำจำกัดความว่า บทบาท คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาทคือต้องเลี้ยงลูก เป็นครู บทบาทคือสั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้ บทบาทคือปฏิบัติตามหมอสั่ง

ขบวน พลตรี ใน รสสุคนธ์ เครือวงศ์ (2540: 14-16) กล่าวว่า บทบาท คือ แบบแผนหรือรูปแบบของพฤติกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมที่บุคคลควรปฏิบัติ ซึ่ง อุทัย หิรัญโต (2524: 197) ยังได้อธิบายสนับสนุนไว้อีกว่า บทบาทคือ หน้าที่ (function) หรือพฤติกรรม (behavior) ของบุคคลแต่ละคนในสังคมหนึ่ง ๆ โดยหน้าที่และพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้นเอง ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่งที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน เช่น แพทย์ย่อมมีบทบาทในการรักษาคนไข้ แม้วิธีในการรักษาคนไข้จะแตกต่างกัน แต่แพทย์ก็ต้องทำหน้าที่เป็นแพทย์คือ รักษาคนไข้อยู่นั่นเอง “บทบาท” หรือพฤติกรรมอันสังคมคาดหวังจากแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์ (2524: 40-41) ได้กล่าวว่า บทบาทคือ สิ่งที่สังคมคาดหวังให้บุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในระบบสังคมกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

Levison (1954) ใน กรมส่งเสริมการเกษตร (2529: 6) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการคือ

1. บทบาท หมายถึง ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ซึ่งมีความผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่คิดหรือกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

3. บทบาทการกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั้นเอง

วราคม ทีสุกะ (2525) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่าคือ สิ่งที่เราทำหรือหน้าที่ที่เราจะต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่งสิ่งที่เราทำจะต้องมาควบคู่กับสิ่งที่เราเป็น

เดมส์คีย์ สุวรรณประเทศ (2525) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า การปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของสถานภาพมีลักษณะเป็น Dynamic aspects ของสถานภาพนั่นเอง ส่วนสถานภาพ (Status) หมายถึง ตำแหน่ง (ในระบบใดระบบหนึ่ง) ที่บุคคลเป็นเจ้าของในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ทั้งสถานภาพและบทบาทต่างเป็นผลิตผลทางสังคม (Social Product) ที่ต่างไม่สามารถคงที่อยู่ได้โดยปราศจากกันและกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือทั้งสถานะภาพและบทบาทต่างขึ้นต่อกัน

อาทร คุระวรรณ ในเรวดี สุนทรนนท์ (2543: 7) ได้ศึกษาความหมายของบทบาทดังนี้ G.H. Mead ให้ความหมายว่า บทบาทเป็นกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของตนเองอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ของสถาบันส่วนหนึ่ง

Leonard Broom and Philip Selznick ให้ความหมายว่า บทบาทหมายถึงสิทธิและหน้าที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคม ซึ่งบอกให้รู้ว่าแต่ละคนควรจะแสดงบทบาทอะไรบ้าง เช่น บทบาทในการเป็นพ่อหรือเป็นครู และเป็นหน้าที่ของเขาที่จะแสดงพฤติกรรมตามบทบาทนั้น ๆ และเขาสามารถเรียกร้องหรืออ้างสิทธิในการแสดงบทบาทนั้นได้

Arnold W. Green ได้อธิบายว่าสถานภาพ คือ ตำแหน่งและบทบาทซึ่งเป็นคุณลักษณะซึ่งถูกคาดคะเนว่าจะต้องมีอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ กล่าวคือบทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในกลุ่มคาดหวังว่าบุคคลจะต้องกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2536: 1-7) ได้กำหนดสาระสำคัญแนวทางและการดำเนินการของโครงการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ในกลุ่มผู้ผลิตยางพาราไว้ดังนี้คือ

1. หลักการ การรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา เป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือให้เกษตรกรผู้ผลิตยางพารามีรายได้จากการขายยางพาราเพิ่มขึ้น โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพยางแผ่น เช่น การรวบรวมน้ำยางดิบจากสมาชิกไปทำเป็นยางแผ่นดิบ โดยผ่านกระบวนการผลิต เช่นการควบคุมความสะอาด การรีดยางแผ่นให้ได้ขนาดความกว้าง ยาว หนา ตามเกณฑ์มาตรฐาน แล้วนำเข้ารมควันให้เป็นยางแผ่นรมควัน เป็นการปรับปรุงคุณภาพให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด โดยได้รับการสนับสนุนเงินทุนดำเนินธุรกิจและการลงทุนในทรัพย์สิน เช่นโรงรมจากทางราชการ เพื่อให้สหกรณ์มีศักยภาพในการลงทุนในทรัพย์สินถาวรต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาคุณภาพและการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ให้มีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับกิจกรรมทางการตลาดเกี่ยวกับการรวบรวมน้ำยางดิบจากสมาชิก การจัดหาปัจจัย การผลิต และเครื่องอุปโภคบริโภคอื่น ๆ มาจำหน่าย รวมทั้งการให้เงินอุดหนุนเพื่อจัดจ้างพนักงานบางส่วนในช่วงระยะเวลาหนึ่งแก่สหกรณ์ ตลอดจนการช่วยเหลือจากส่วนราชการต่าง ๆ ที่ดำเนินไว้แล้วเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการพัฒนาชนบทเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารารวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ใช้หลักและวิธีการ สหกรณ์เข้าแก้ไขปัญหาการผลิตและการตลาดยางพารา
- 2.2 เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา และกระจายรายได้สู่แรงงานรับจ้างกรีดยางพารา
- 2.3 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรและสหกรณ์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการผลิตการแปรรูปให้มีคุณภาพ รวมทั้งการบริหารด้านการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.4 เพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองในธุรกิจยางพาราของสหกรณ์

3. วิธีดำเนินการ

- 3.1 ประชุม สัมมนาเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และชักจูงความเข้าใจในวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาค
- 3.2 กำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้นและเข้าไปเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ กับทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อสำรวจความต้องการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราประกอบการพิจารณาคัดเลือกและจัดตั้งเป็นสหกรณ์

3.3 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ผลิตยางพารา

3.4 จัดให้มีการศึกษาอบรมข้าราชการ กรรมการ พนักงานสหกรณ์ ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับยางพาราอย่างครบวงจร เช่น การปลูกและบำรุงรักษาด้านยาง การผลิตยางแผ่นดิบ การแปรรูปรมควันยางแผ่นดิบ การตลาดยางพารา เป็นต้น

3.5 ให้ความช่วยเหลือสหกรณ์ทางด้านช่าง โดยการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ การจัดหาเครื่องจักร ยานพาหนะและอื่น ๆ

3.6 แนะนำ ส่งเสริม และกำกับดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ที่จัดตั้งแล้วให้ เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ หลักและวิธีการสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

3.7 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในโครงการ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

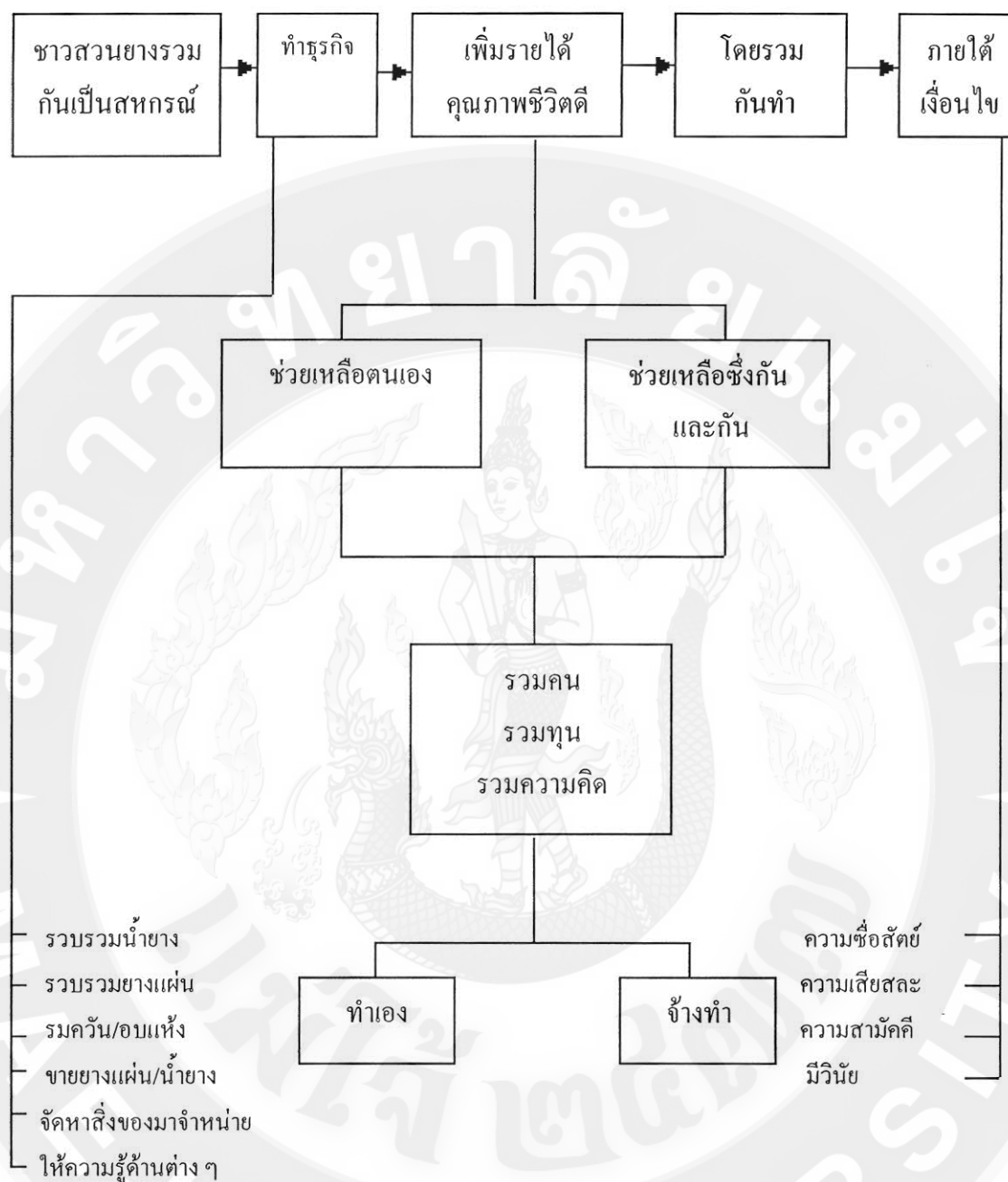
4.1 ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราสามารถจำหน่ายยางพาราได้ราคาสูงขึ้นส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและครอบครัวมีฐานะดีขึ้น

4.2 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่แรงงานรับจ้างกรีดยางพาราได้มากขึ้น

4.3 ทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีอำนาจต่อ รองทางธุรกิจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างเข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้น

4.4 ทำให้สมาชิกสหกรณ์เลื่อมใสและเกิดความรักศรัทธาในระบบสหกรณ์ช่วยเหลือ แพร่ความสำเร็จสู่เกษตรกรทั่วไป เพื่อจูงใจให้เข้าร่วมกับสหกรณ์ในการแก้ไขปัญหามากขึ้น

ซึ่งรูปแบบการรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยางเกิดจากเกษตรกรชาวสวนยางได้รับความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพ ราคาผลผลิตขายได้ในราคาที่ต่ำ ถูกพ่อค้าเอารัดเอาเปรียบทั้งในเรื่องของปริมาณ คุณภาพ ราคา จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางเพื่อที่จะช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของบรรดาสมาชิก โดยการรวมคน รวมทุน และการรวมความคิดของสมาชิกเพื่อให้สหกรณ์เป็นตัวแทนของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตยางพารา เช่น การรวบรวมน้ำยางพารา การรวบรวมยางแผ่นดิบ การแปรรูป การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เป็นต้น โดยการดำเนินงานของสหกรณ์จะใช้อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานและอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี และการมีวินัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบการรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยาง

ที่มา: กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2538)

โครงสร้างการจัดองค์กรของสหกรณ์กองทุนสวนยาง ประกอบด้วย (ภาพ 2)

1. สมาชิก หมายถึงผู้ลงชื่อขอจดทะเบียนสหกรณ์และผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีของผู้ที่จะเป็นสมาชิกสหกรณ์รวมทั้งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกภายหลังที่สหกรณ์นั้น ๆ ได้จดทะเบียนแล้วโดยถือว่าได้เป็นสมาชิกเมื่อได้ชำระค่าหุ้นตามข้อบังคับของสหกรณ์แล้ว

2. ที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก สหกรณ์จะมีการประชุมสมาชิกทั้งหมดหรือผู้แทนสมาชิกอย่างน้อยปีละครั้งเรียกว่าการประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของสหกรณ์

3. ผู้ตรวจสอบกิจการเลือกมาจากที่ประชุมใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นสมาชิกหรือบุคคลภายนอกก็ได้และต้องไม่เป็นคณะกรรมการดำเนินการหรือฝ่ายจัดการของสหกรณ์ที่มีความรู้ในทางด้านบัญชี หลักการ อุคมการณ์และวิธีการสหกรณ์เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์แล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

4. คณะกรรมการดำเนินการเลือกมาจากสมาชิกที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการมีหน้าที่กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติงานของสหกรณ์

5. ฝ่ายต่าง ๆ เนื่องจากสหกรณ์กองทุนสวนยางเป็นสหกรณ์ขนาดเล็กมีสมาชิกโดยเฉลี่ยประมาณ 150 คน มีทุนดำเนินงานน้อยไม่สามารถที่จะจัดจ้างฝ่ายจัดการได้คณะกรรมการดำเนินการและสมาชิกจะต้องช่วยกันบริหารงานของสหกรณ์โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

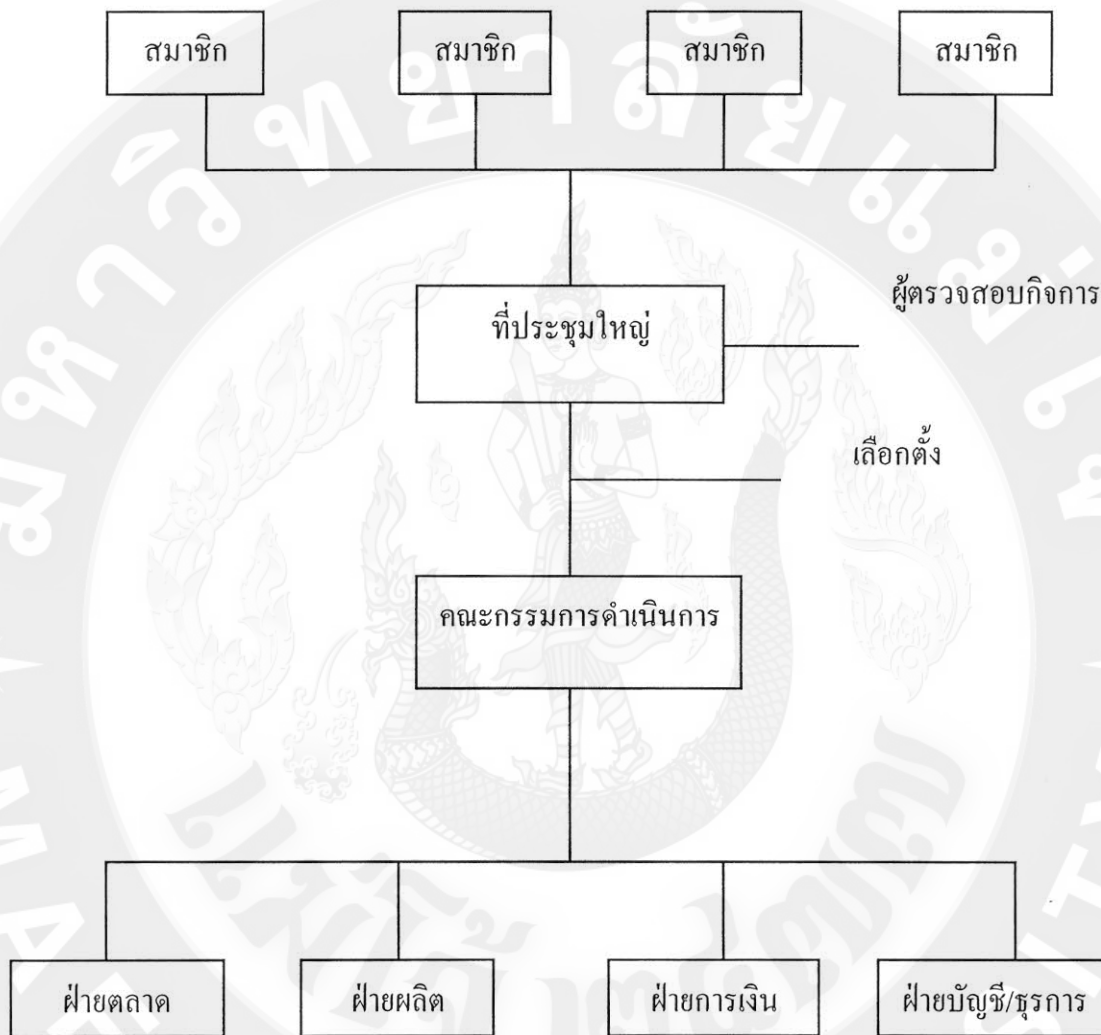
ก. ฝ่ายการผลิต มีหน้าที่ควบคุมดูแลกระบวนการผลิตตั้งแต่การรับน้ำยางจากสมาชิกจนกระทั่งทำเป็นยางอบแห้งตลอดจนการคัดคุณภาพและหีบห่อซึ่งอาจจะแบ่งงานออกเป็น 4 แผนก คือ

- แผนกรับซื้อน้ำยาง หาเปอร์เซ็นต์เนื้อยาง
- แผนกจัดทำแผ่น
- แผนกอบ/รมควัน (ควบคุมเตาไฟ)
- แผนกคัดคุณภาพ

ข. ฝ่ายการตลาด มีหน้าที่กำหนดราคาซื้อขายน้ำยางสด ติดตามข่าวสารการตลาด ติดต่อประสานงานซื้อขาย สืบราคาซื้อขาย ตลอดจนการจำหน่ายยางพาราและการควบคุมสต็อกยางพารา

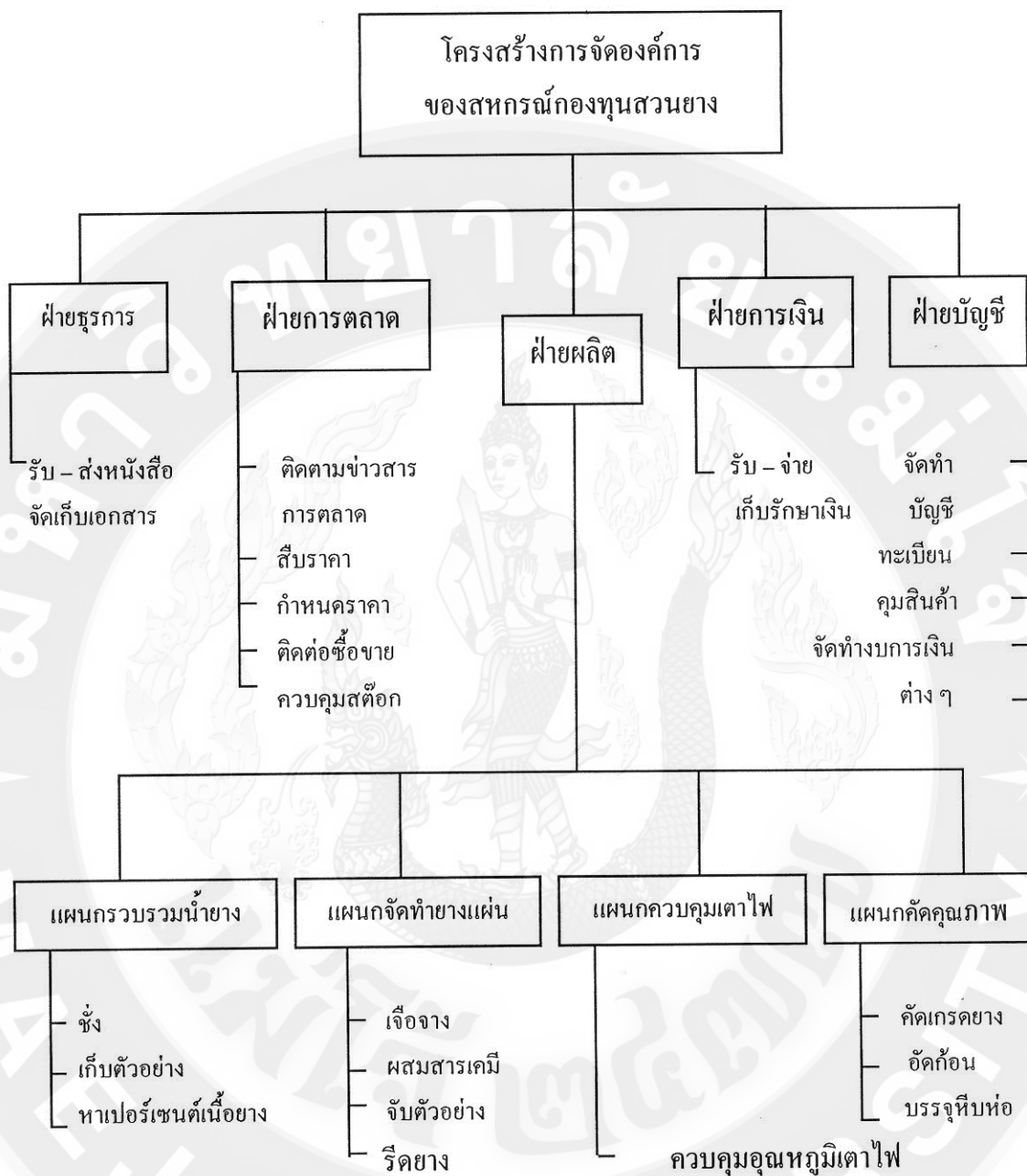
ค. ฝ่ายการเงิน มีหน้าที่รับจ่ายและเก็บรักษาเงินของสหกรณ์

ง. ฝ่ายบัญชี/ธุรการ มีหน้าที่ควบคุมดูแลด้านบัญชี และหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ของสหกรณ์ให้เป็นที่เรียบร้อยและถูกต้องเป็นปัจจุบันซึ่งในฝ่ายนี้สหกรณ์อาจจัดจ้างพนักงานก็ได้เนื่องจากคณะกรรมการอาจจะไม่มีความรู้ในเรื่องการบันทึกบัญชี

ภาพ 2 แผนภูมิโครงสร้างการจัดองค์กรของสหกรณ์กองทุนสวนยาง

ที่มา: ชาญชัย คุ่มครอง (2545)

ภาพ 3 โครงสร้างการจัดองค์การของสหกรณ์กองทุนสวนยาง

ที่มา: กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2538)

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2537: 4-5) ได้กำหนดสาระสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่สหกรณ์ผู้ผลิตยางไว้ดังนี้

1. สนับสนุนการจัดตั้งโรงงานผลิตยางฟุ้งแห้ง/ยางแผ่นรมควันขนาดกำลังผลิตวันละ 1,500 ตัน รวมทั้งสิ้น 300 โรง ในปี 2537
2. สนับสนุนให้กลุ่มพัฒนาสวนยางของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จัดทะเบียนเป็นสหกรณ์ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมสหกรณ์และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางก่อนการจัดตั้งโรงงานผลิตยางฟุ้งแห้ง/ยางแผ่นรมควันโดยรัฐบาลอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง เครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นในกระบวนการผลิต
3. โรงงานจะเป็นแหล่งรับซื้อน้ำยางสดจากสมาชิก กรรมการจะเป็นผู้เก็บตัวอย่างน้ำยางสดแต่ละรายเพื่อวิเคราะห์เปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้งเพื่อคำนวณเงินที่จะจ่ายให้สมาชิก
4. ยางแผ่นดิบที่ผลิตได้จะเก็บรวบรวมไว้ในโรงเก็บยาง และกรรมการจะกำหนดวันขายโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่กลุ่มฯ ได้รับเป็นเกณฑ์
5. คณะกรรมการบริหารโรงงานได้รับการคัดเลือกจากสมาชิก และมีที่ปรึกษาเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ

กลุ่มเกษตรกร

ประวัติความเป็นมา

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2535: 34-35) ได้ระบุว่า กลุ่มเกษตรกรเป็นสถาบันเกษตรกรที่สร้างขึ้นและควบคุมดูแลโดยกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรที่มีทุนน้อย มีปัญหาด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต การดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรนี้มีประวัติความเป็นมาดังนี้ คือ

1. มีการรวมตัวครั้งแรกอย่างไม่เป็นทางการเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2498 เรียกว่า “กลุ่มชาวนา”
2. เมื่อได้ตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2510 จึงได้เปลี่ยนชื่อกลุ่มชาวนาเป็น “กลุ่มเกษตรกร”
3. ในปี 2514 มีกลุ่มเกษตรกรประมาณ 6,231 กลุ่ม มีสมาชิกประมาณ 3 แสนคน แต่ไม่สามารถดำเนินการธุรกิจการค้าได้เนื่องจากยังมิได้เป็นกลุ่มนิติบุคคล

4. รัฐบาลได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 140 และ 141 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2515 ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ให้มีบทบัญญัติจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร จดทะเบียน เป็นนิติบุคคลรวมทั้งประเทศ 12 กลุ่ม มีสมาชิก 1,130 ครอบครัว ในปี 2518 ได้จดทะเบียนเพิ่มขึ้น เป็น 1,286 กลุ่ม ในปี 2533 ได้เพิ่มเป็น 3,961 กลุ่ม มีสมาชิก 491,089 ครอบครัว

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

ในขั้นตอนของการดำเนินงานกลุ่ม หลังจากที่ได้ผ่านขั้นเตรียมกลุ่มและ ขั้นตอนกลุ่มเรียนรู้แล้วในขั้นของการดำเนินงานกลุ่มนั้น สิ่งที่สมาชิกจะต้องปฏิบัติในเบื้องต้นคือ การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่อเกษตรและสหกรณ์จังหวัดซึ่งเป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร ประจำจังหวัด โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร. ไม้ระบุปีที่พิมพ์: 1-2) ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมาจัดการขายหรือแปรรูปออกขายหรือซื้อผลิตและผลิตภัณฑ์จากบุคคลอื่นมาจัดการหรือแปรรูปออกขายเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินงานโดยประหยัด
2. จัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย
3. ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร หัตถศึกษา อุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือการประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่และครอบครัวสมาชิก รวมทั้งการส่งเสริมความรู้ในการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพดีขึ้น
4. จัดให้มีงานเพื่อเก็บรักษาผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ และประกอบกิจการขนส่งตามความจำเป็น
5. ให้เงินกู้หรือสินเชื่อแก่สมาชิก เพื่อการประกอบอาชีพหรือการใช้จ่ายที่เป็นประโยชน์
6. จัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล หรือปศุสัตว์เกี่ยวกับการผลิตทางเกษตรหรือเกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือนสำหรับสมาชิกใช้ประโยชน์โดยเสียค่าตอบแทน หรือจัดให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อแปรรูปผลผลิตหรือเพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ
7. ส่งเสริมการประหยัด การช่วยตัวเอง และการร่วมมือช่วยเหลือกันในกลุ่มสมาชิก
8. กู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็นทุนดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
9. ให้การสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว ที่ต้องภัยพิบัติเกี่ยวกับอาชีพ
10. ร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกรอื่น

11. กระทำการต่าง ๆ ตามที่อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้น ทั้งนี้รวมทั้งการจัดให้ได้มาซึ่งถือกรรมสิทธิ์ หรือทรัพย์สินครอบครอง กู้หรือยืม เช่น เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่า หรือสิทธิเช่าซื้อ จำนองหรือจำนำซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

12. กระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับ หรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การดำเนินกิจกรรมตาม (5) (8) (10) และ (11) จะต้องจำกัดอยู่ภายในวงเงินที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ

ประวัติกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเกษตรกรจะถูกเอารัดเอาเปรียบจากบรรดาพ่อค้าคนกลางทั้งในเรื่องของราคาปริมาณและคุณภาพ ทำให้ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องของผลผลิตที่จำหน่ายได้ไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยเฉพาะเกษตรกรชาวสวนยางซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรของจังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงได้รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มเกษตรกรในปี พ.ศ. 2517 เพื่อที่จะช่วยเหลือตนเองในเรื่องการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา เพื่อที่จะใช้กลุ่มช่วยเหลือในเรื่องของการต่อรองราคากับบรรดาพ่อค้าคนกลาง โดยกลุ่มเกษตรกรจะดำเนินการรวบรวมผลผลิตในรูปของยางแผ่นดิบของสมาชิกแต่ละคน โดยจะนัดหมายวันเวลาในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกในวันใดวันหนึ่งเพื่อให้มีปริมาณของผลผลิตที่มากพอ หลังจากนั้นก็จะแจ้งให้พ่อค้าคนกลางทั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดใกล้เคียงทราบเพื่อที่จะมาประมูลการรับซื้อผลผลิตที่กลุ่มรวบรวมได้ในครั้งนั้นนอกจากนี้แล้วยังมีกลุ่มเกษตรกรส่วนหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของโรงงานแปรรูปผลผลิตยางพาราจากกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อที่จะรวบรวมผลผลิตของสมาชิกในรูปของน้ำยางสดแล้วนำมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน ยางแผ่นอบแห้งเป็นการสร้างโอกาสในการจำหน่ายผลผลิตให้มีทางเลือกในการจำหน่ายผลผลิตที่มากขึ้น

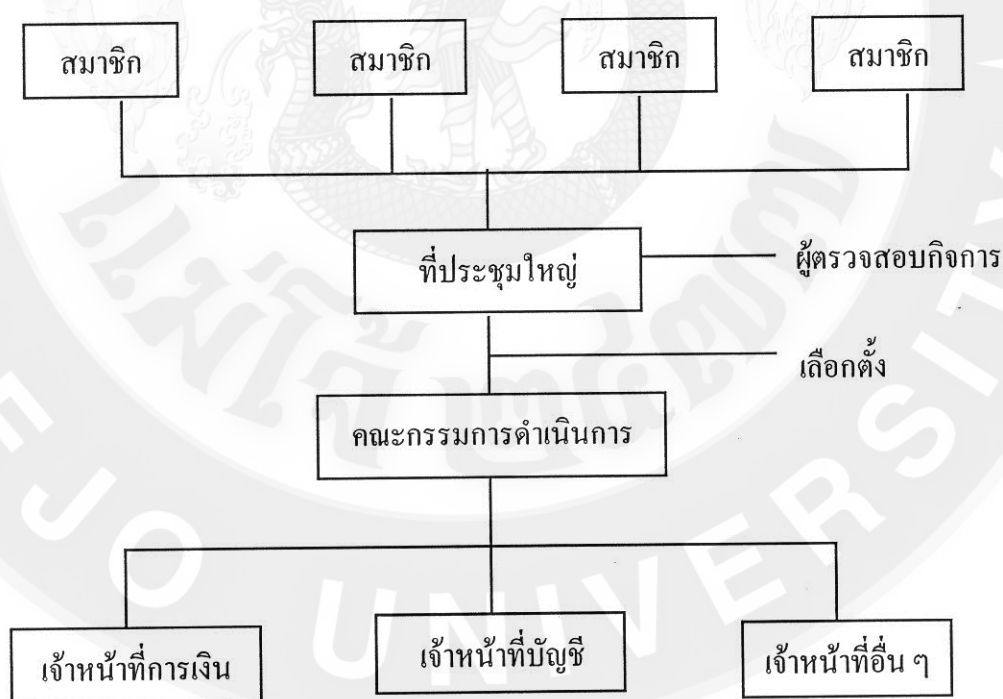
โครงสร้างการจัดองค์กรของกลุ่มเกษตรกรประกอบด้วย (ภาพ 4)

1. สมาชิก หมายถึง ผู้ลงชื่อขอจดทะเบียนและผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีของผู้ที่จะเป็นสมาชิกรวมทั้งผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกภายหลังที่กลุ่มเกษตรกรนั้น ๆ ได้จดทะเบียนแล้วโดยถือว่าได้เป็นสมาชิกเมื่อได้ชำระค่าหุ้นตามข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรแล้ว

2. ที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก กลุ่มเกษตรกรจะมีการประชุมสมาชิกทั้งหมดหรือผู้แทนสมาชิกอย่างน้อยปีละครั้งเรียกว่าการประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร

3. ผู้ตรวจสอบกิจการ เลือกมาจากที่ประชุมใหญ่ซึ่งอาจจะเป็นสมาชิกหรือบุคคลภายนอกก็ได้ที่มีความรู้ในด้านบัญชี ธุรกรรม หลักการและวิธีการสหกรณ์เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของกลุ่มเกษตรกรแล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่
4. คณะกรรมการดำเนินการ เลือกมาจากสมาชิกที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินการมีหน้าที่กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติงานของกลุ่มเกษตรกร
5. เจ้าหน้าที่การเงิน มีหน้าที่รับจ่ายและเก็บรักษาเงินของกลุ่มเกษตรกร
6. เจ้าหน้าที่บัญชี มีหน้าที่ควบคุมดูแลด้านบัญชีและหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ของกลุ่มให้เป็นที่น่าเชื่อถือและถูกต้องเป็นปัจจุบัน ซึ่งในฝ่ายนี้กลุ่มเกษตรกรอาจจัดจ้างพนักงานก็ได้เนื่องจากคณะกรรมการอาจจะไม่มีความรู้ในเรื่องการบันทึกบัญชี
7. เจ้าหน้าที่อื่น ๆ เนื่องจากกลุ่มเกษตรกร มีทุนดำเนินงานน้อยไม่สามารถที่จะจัดจ้างฝ่ายจัดการได้คณะกรรมการดำเนินการจึงอาจช่วยกันบริหารงานภายในของกลุ่มเอง โดยกรมหมายให้กรรมการเข้าไปช่วยงานภายในกลุ่ม

โครงสร้างการจัดองค์กรของกลุ่มเกษตรกร

ภาพ 4 แผนภูมิโครงสร้างการจัดองค์กรของกลุ่มเกษตรกร

ที่มา: ไมตรี จันตรียะ (2545)

บทบาทของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรทำหน้าที่เป็นทั้งสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมชนบท ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้คือ

1. สถาบันทางเศรษฐกิจ
2. สถาบันทางสังคม
3. สถาบันทางการศึกษา
4. สถาบันทางการปกครอง

1. สถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันเงินทุน หน้าที่สำคัญอันดับแรกของสหกรณ์การเกษตรคือการจัดหาเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพ เนื่องจากเกษตรกรทั่วไปและสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ยากจน มีหนี้สิน ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากพ่อค้าคนกลาง และแหล่งเงินกู้อื่น ๆ โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงและยังถูกพ่อค้าบังคับให้จำหน่ายผลิตผลในราคาต่ำอีกด้วย เกษตรกรจึงยากจนไม่มีทางปลดปล่อยหนี้สินได้ ดังนั้นรัฐบาลและเกษตรกรผู้นำในหลายประเทศ จึงได้พยายามสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นในชนบท เพื่อแก้ปัญหาอัตราดอกเบี้ยสูงทำให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสามารถกู้ยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพใช้หนี้เก่า ไถ่ถอนที่ดิน ซื้อที่ดิน และสัตว์พาหนะ ซื่ออุปกรณ์และเครื่องมือการเกษตร ปังจักรการผลิต ค่าจ้างแรงงาน ขยายและปรับปรุงการผลิต ใช้จ่ายเพื่อบริโภคในครอบครัว การปรับปรุงที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลและการให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ฯลฯ

นอกจากนี้สหกรณ์ยังมีหน้าที่รับฝากเงินจากสมาชิกเปรียบเสมือนสหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันการเงินในท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการให้กู้ยืมเงินและรับฝากเงินทั้งประเภทออมทรัพย์ และฝากประจำ

ในปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาการเกษตรและพัฒนาชนบทเพราะสหกรณ์การเกษตรได้จัดหาเงินทุนให้สมาชิก กู้ยืมเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก

สถาบันการผลิต วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดหาเงินทุนให้สมาชิกกู้ยืมคือส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตเช่นการผลิตข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ขางพารา ผลไม้ ผัก ปศุสัตว์ และอื่น ๆ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันการผลิตที่สำคัญ ดังนั้นรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ จึงพยายามที่จะสนับสนุนให้สหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตพืชสำคัญต่าง ๆ เช่น โครงการผลิตข้าวในประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี โครงการผลิตพืชผัก

และผลไม่กระทบในได้วัน เพราะสหกรณ์จะทำการวางแผนการผลิตว่าจะทำการผลิตเมื่อไร ในปริมาณเท่าใดและคุณภาพอย่างไร จะเก็บเกี่ยวเมื่อใด และจะนำมาแปรรูปในโรงงานอย่างไร จนกระทั่งเป็นสินค้าสำเร็จรูปส่งออกสู่ตลาดได้

สำหรับในประเทศไทย สหกรณ์การเกษตรยังไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะเข้ามาควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ ฉะนั้นการประกอบการผลิตของสมาชิกจึงขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกแต่ละคนเป็นสำคัญ ต่างคนต่างทำการผลิต บางครั้งก็ผลิตได้มากจนเกินความต้องการของตลาด บางครั้งก็ผลิตได้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของตลาด นอกจากนี้คุณภาพของผลิตผลก็ยังไม่ดีพอจึงทำให้สหกรณ์ไม่สามารถควบคุมตลาดและราคาได้ และนั่นในประเทศที่เจริญแล้วหลาย ๆ ประเทศรัฐบาลจึงมีนโยบายให้สหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ดำเนินการผลิตและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้บริโภค

สถาบันการตลาด หน้าที่ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของสหกรณ์การเกษตรคือการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายแก่สมาชิก และการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกเพื่อจำหน่ายให้ได้ราคาดี เนื่องจากปรากฏว่าเกษตรกรหรือสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาการจำหน่ายผลิตผลได้ในราคาต่ำเพราะถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ฉะนั้นทางออกที่ดีที่สุดก็คือให้สหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการแปรรูปผลิตผล

สถาบันธุรกิจ ในประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ญี่ปุ่น สหกรณ์การเกษตรทำหน้าที่เป็นสถาบันธุรกิจที่สมบูรณ์ กล่าวคือทำหน้าที่ทางด้านการเงิน (การให้กู้ยืมเพื่อการผลิตและการรับฝากเงิน) การจัดหาสินค้าและเครื่องอุปโภคและบริโภค ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาจำหน่าย การผลิต การแปรรูป การประกันราคาผลิตผล การประกันชีวิตและการประกันภัย เป็นตัวแทนการค้าหรือศูนย์กลางของการดำเนินธุรกิจให้แก่ชุมชนสหกรณ์ระดับจังหวัดและระดับชาติด้วย

สถาบันบริการ สหกรณ์จะเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านคหกรรมศาสตร์ ด้านการอนามัยและด้านการวางแผนครอบครัวและอื่น ๆ

2. สถาบันทางสังคม

สถาบันพัฒนาและจัดสรรที่ดิน สหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญยิ่งอันหนึ่งในชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนได้มีที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ฉะนั้น สหกรณ์จึงได้ยื่นมือเข้ามาแก้ไขโดยจัดสรรที่ดินให้ประกอบอาชีพเช่น การจัดตั้งสหกรณ์นิคม สหกรณ์การเช่าที่ดินและสหกรณ์การเช่าซื้อที่ดิน เป็นต้น เท่ากับเป็นการสังคมสงเคราะห์อย่างหนึ่งและขณะเดียวกันก็เป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย นอกจากจะจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรได้ประกอบอาชีพแล้วสหกรณ์นิคมยังได้จัดหาและอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิก

ในการประกอบอาชีพอีกด้วย เช่น การจัดหาเงินทุนให้กู้ยืม การจัดสร้างถนนและคันคลองส่งน้ำ การสร้างบริการสาธารณะและอื่น ๆ อีกด้วย

สถาบันพัฒนาชนบท งานด้านพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาท้องถิ่น นับว่าเป็นงานหลักอย่างหนึ่งของสหกรณ์การเกษตรเพราะจุดหมายของการสหกรณ์ก็เพื่อสร้างความอยู่ดีกินดีให้แก่สมาชิก โดยอาศัยวิธีการสหกรณ์คือช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฉะนั้นการพัฒนาชุมชนจึงได้เกิดมานานแล้วในประเทศไทย พร้อม ๆ กับการกำเนิดของสหกรณ์

นอกจากจะสร้างความเจริญทางด้านวัตถุแล้ว สหกรณ์ยังมุ่งที่จะสร้างความเจริญทางวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีในหมู่สมาชิกอีกด้วย ฉะนั้นสหกรณ์การเกษตรจึงเป็นสถาบันพัฒนาชนบทที่สำคัญอันหนึ่ง เพราะสหกรณ์เป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชนบท คือการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาความคิดและทักษะในการดำรงชีวิตตลอดจนการบริหารและการปกครองตามหลักประชาธิปไตยอีกด้วย

สถาบันทางสังคม อาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์การเกษตรเป็นสถาบันชนบทที่เก่าแก่ที่สุดและมีขอบเขตการดำเนินงานที่กว้างที่สุด คือเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ข่าวสาร เป็นศูนย์กลางในการพบปะสังสรรค์ และแลกเปลี่ยนความรู้ในหมู่สมาชิก ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการอภิปรายปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านเศรษฐกิจการเมือง ศาสนา และสังคมอีกด้วย ฉะนั้นสหกรณ์การเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบทเป็นอย่างยิ่งเพราะ ข่าวสารความรู้ ข้อคิดเห็นและทัศนคติต่าง ๆ จะถูกถ่ายทอดจากสหกรณ์แทบทั้งสิ้น

3. สถาบันทางการศึกษา

การศึกษาผู้ใหญ่หรือการให้การศึกษานอกโรงเรียน นับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่งสำหรับการพัฒนาอาชีพ รายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยปัจจุบัน ซึ่งสภาวะทางเศรษฐกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นประชาชนหรือเกษตรกรก็จะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย ซึ่งเป็นที่น่ายินดีที่ผู้นำสหกรณ์เริ่มแรกได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาอยู่แล้วจึงได้ถือเอา “การส่งเสริมการศึกษา” เป็นหลักสำคัญข้อหนึ่งของการสหกรณ์ ซึ่งแม้ปัจจุบันก็ยังถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญอยู่

4. สถาบันทางการปกครอง

สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจอย่างหนึ่งที่จัดตั้งและดำเนินการโดยสมาชิก ฉะนั้นสหกรณ์จึงเป็นองค์การที่บริหาร และดำเนินการเองโดยสมาชิกเท่ากับเป็นองค์การปกครองตนเองโดยอิสระนั่นเอง และเป็นแบบฉบับที่ดีขององค์การปกครองในท้องถิ่น (local government) อีกด้วย เพราะ สหกรณ์บริหารและดำเนินงานตามหลักประชาธิปไตย เท่ากับเป็นบ่อเกิดของการปกครอง

ระบบประชาธิปไตยนั่นเอง ฉะนั้นจึงคงจะไม่เป็นการผิดเสียที่จะกล่าวว่าสหกรณ์คือสถาบันการปกครองอย่างหนึ่ง (ประยงค์ สายประเสริฐ, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

ความเป็นมาของสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการที่รัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์เพื่อที่จะใช้หลักการและวิธีการสหกรณ์เข้าไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความยากลำบากโดยให้สหกรณ์ทำหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพยางให้ได้มาตรฐานผลผลิตยางแผ่นผึ่งแห้ง หรือยางแผ่นรมควันชั้นดีตามที่ตลาดต้องการ โดยการนำเอาเทคโนโลยีการผลิตมาปรับใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตยางพาราของสมาชิก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยความร่วมมือของหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ สถาบันวิจัยยาง เป็นต้น จึงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา โดยนำเอากลุ่มพัฒนาปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นดิบเดิมจำนวน 170 กลุ่ม และกลุ่มที่จัดตั้งใหม่ จำนวน 20 กลุ่ม ที่อยู่ในความส่งเสริมของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางมารวมกันเพื่อขอจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง ซึ่งในปัจจุบัน ณ วันที่ 30 กันยายน 2544 มีสหกรณ์กองทุนสวนยางจำนวนทั้งสิ้น 60 สหกรณ์ กระจายไปทุกอำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ยางพารา

ยางพาราเป็นไม้ยืนต้นอายุยืนร้อยปี มีถิ่นกำเนิดแถบที่ราบสูงเทปาลอส มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Hevea brasiliensis* ลักษณะทางพฤกษศาสตร์สรุปได้ดังนี้

ลำต้น ยางพาราเป็นไม้ยืนต้นประเภทเนื้ออ่อน เมื่อโตเต็มที่มีความสูงประมาณ 25 – 30 เมตร กิ่งแผ่จากลำต้นเป็นเส้นทะแยงมุม เปลือกนอกมีสีค่อนข้างคล้ำ ได้เปลือกมีสีชมพูไปจนถึงสีแดงหรือสีม่วงอ่อน เปลือกหนาประมาณ 6.5 – 15.0 มิลลิเมตร ต้นอ่อนมีเปลือกบางกว่าต้นแก่

ใบ มีก้านยาวแต่ก้านมีใบ 3 ใบ (บางพันธุ์อาจมีถึง 5 ใบ) ใบยาวประมาณ 10 – 20 เซนติเมตร ผลัดใบปีละครั้งในช่วงฤดูแล้ง

ดอก ยางพาราออกดอกปีละ 2 ครั้ง ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายนครั้งหนึ่ง และระหว่างเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมอีกครั้งหนึ่ง เริ่มออกดอกเมื่อมีอายุประมาณ 5 – 6 ปี ดอกมีขนาดเล็ก สีเหลืองเป็นช่อ ดอกตัวผู้และตัวเมียอยู่คนละดอกในช่อเดียวกัน ดอกตัวเมียโตกว่าตัวผู้

ผลและเมล็ด ผลมีลักษณะเป็นพู่ 3 พู่ เมื่อโตเต็มที่แล้วมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 4.5 – 5.0 เซนติเมตร ยาวประมาณ 4.5 เซนติเมตร เมล็ดมีสีน้ำตาล รูปร่างคล้ายเมล็ดกะหล่ำขนาดยาว 2.0 – 2.5 เซนติเมตร กว้าง 1.5 – 2.5 เซนติเมตร หนักประมาณ 3.0 – 6.0 กรัม

ราก ยางพารามีราก 2 ชนิด คือรากแก้วมีความยาวประมาณ 1.50 – 2.00 เมตร ทำหน้าที่ยึดลำต้นและอาหารและรากแขนงซึ่งจะแผ่ไปได้ไกลถึง 20 เมตร

น้ำยาง น้ำยางพารามีลักษณะเป็นน้ำสีขาวขุ่นคล้ายน้ำมัน มีเนื้อยางแห้งประมาณ ร้อยละ 30 – 35 เนื้อยางแห้งประกอบด้วยสารไฮโดรคาร์บอนร้อยละ 92 และสารประกอบอื่น ๆ เช่น โปรตีน เอนไซม์ เป็นต้น อีกร้อยละ 8 (วิจิต สุวรรณปรีชา, 2530: 18-22)

พันธุ์ยาง ในปี พ.ศ. 2524 ศูนย์วิจัยยางได้แบ่งยางพันธุ์ออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

พันธุ์ยางชั้น 1 แบ่งเป็น 2 พวกคือ

. พันธุ์ยางที่ปลูกได้ทั่วไป สามารถปลูกได้ทุกเขตที่มีการปลูกยาง ได้แก่ พันธุ์ GT 1 และพันธุ์ PR 255

. พันธุ์ยางที่ปลูกได้เพียงบางแห่ง บางแห่งไม่ควรปลูกเพราะเสี่ยงต่อความเสียหาย ที่อาจเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากโรคระบาด พันธุ์ยางพวกนี้ ได้แก่ พันธุ์ RRIM 600 พันธุ์ PR 261 และพันธุ์ PB 5/51

พันธุ์ยางชั้น 2

ได้แก่พันธุ์ยางดีซึ่งศูนย์วิจัยการยางแนะนำให้ชาวสวนยางขนาดกลางซึ่งมีพื้นที่ รวมกันไม่น้อยกว่า 50 ไร่ ปลูกแต่ละพันธุ์ควรจะปลูกไม่น้อยกว่า 1 แปลง หรือ 6 ไร่ แต่ไม่ควรเกิน ร้อยละ 30 ของเนื้อที่ปลูกยางทั้งหมด ได้แก่ RRIM 623, PB 28/59, PB 235, PB 255, PB 260

พันธุ์ยางชั้น 3

พันธุ์ยางชั้น 3 นี้แนะนำให้ปลูกในสวนยางขนาดใหญ่มีเนื้อที่ปลูกยางเกิน 250 ไร่ ขึ้นไป เท่านั้น แต่ละพันธุ์ต้องปลูกในเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 1 แปลงกริด แต่สูงสุดไม่ควรปลูกเกิน 16 ไร่ หรือ 2 แปลง และควรปลูกไม่เกินร้อยละ 10 ของเนื้อที่ปลูกยางทั้งหมด ได้แก่ พันธุ์ AVROS 2037, RRIC 6, RRIM 703, RRIM 712, RRIM 725, PB 217, PB 311 และ KRS 21

การผลิตยางพารา

เมื่อได้สถานที่และพันธุ์ยางที่เหมาะสมกับท้องถิ่นแล้วมาถึงการปลูก แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมดิน

1. ทำลายวัชพืชทุกชนิดก่อนโค่นต้นไม้ใหญ่
2. ทำการโค่นต้นไม้ใหญ่

2.1 กรณีเป็นป่าบุกเบิกใหม่ต้องขุดรากต้นไม้ใหญ่ออกให้หมด

2.2 กรณีเป็นการปลูกยางแทนยางพันธุ์เก่าใช้วิธีโค่นต้นยางเก่าให้เหลือต้นตอสูงจากพื้นดิน 50 – 70 ซม. แล้วมาต่อด้วยการไถยาฆ่าตอ

3. ซักลากต้นยางและต้นไม้อื่นที่โคนลงออกให้หมด

4. ขุดหลุมขนาด 50 x 50 x 50 ซม. โดยให้ไม้ที่ปักอยู่กลางหลุมพอดี

ตาราง 6 ระยะการปลูกยางที่เหมาะสม

ระยะ ระหว่างแถว (เมตร)	ระยะระหว่างต้น (เมตร)		จำนวนต้น (ต่อไร่)		พันธุ์ยางที่ใช้
	ต่ำสุด	สูงสุด	ต่ำสุด	สูงสุด	
8	2.50	-	-	80	GT 1
7	2.50	2.85	80	91	GT 1
6	2.65	3.30	81	100	GT 1 , PR 107 , RRIC ทุก
5	3.20	4.00	80	100	พันธุ์, RRIM 527

ที่มา: พิชัย สราญรมย์ (2527)

การปลูก

การปลูกยางควรจะกระทำหลังช่วงเวลาที่มิฝนตกชุก ซึ่งจะเป็นระยะเวลาที่ดินมีความชุ่มชื้นพอสมควร ทำได้ 2 วิธีคือ

1. ใช้วิธีติดตานอกแปลง เอาต้นยางที่ติดตาและชำไว้ในถุง (ซึ่งเรียกว่ายางชำถุง) หรือกิ่งตายางที่ยังไม่แตกกิ่ง (ซึ่งเรียกว่าต้นตอตา) ไปปลูกในหลุมที่เตรียมไว้

2. ใช้วิธีติดตาในแปลง โดยนำเมล็ดที่เพาะงอกแล้วแต่ยังไม่แตกหน่อหรือรากไปปลูกในหลุมที่เตรียมไว้หลุมละ 2 – 3 เมล็ด เมื่อเมล็ดงอกและต้นยางโตได้ขนาดพอสมควร จึงนำกิ่งตายางพันธุ์ดีมาติดตากับต้นที่แข็งแรงที่สุดเพียงต้นเดียว (พิชัย สราญรมย์, 2527: 81–89)

การบำรุงรักษา

การบำรุงรักษาสวนยางมีความสำคัญมากเพราะจะมีผลต่อผลผลิตยางพาราที่ได้รับ การบำรุงรักษาได้แก่ การปลูกซ่อม การตัดทิ้ง การตัดแต่งกิ่ง การปลูกพืชคลุมดิน การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ย การป้องกันโรคและแมลง ซึ่งพอจำแนกได้เป็น 2 ระยะ คือ

1. ระยะที่เป็นยางอ่อน

2. ระยะเปิดกรีดได้แล้ว

การกรีดยาง

ต้นยางถ้าได้รับการบำรุงรักษาอย่างดี มีพืชคลุมดินระหว่างแถว และให้ปุ๋ยตามระยะ เมื่อถึงปีที่ 5 – 6 ปี ต้นยางจะได้ขนาดที่จะกรีดเอาน้ำยางได้ แต่ถ้ามิได้รับการบำรุงรักษาแทนที่จะกรีดได้ในระยะ 5 – 6 ปี ก็ต้องเลื่อนไปเป็น 7 – 8 ปี หรือว่า 10 ปี ก็ได้ ฉะนั้นในการปลูกสร้างสวนยางเพื่อให้ได้ผลเต็มที่จะต้องดูแลบำรุงรักษาอย่างดีที่สุด

ต้นยางที่ได้ขนาดกรีดคือต้นที่มีลำต้นได้ขนาดดังต่อไปนี้

1. ถ้าเป็นต้นที่เกิดจากเมล็ด ตรงที่สูงจากพื้นดิน 75 เซนติเมตร จะวัดโดยรอบลำต้นได้ 50 เซนติเมตร
2. ถ้าเป็นต้นติดตา ตรงที่สูงจากรอยติดตา 125 เซนติเมตร จะวัดโดยรอบลำต้นได้ 50 เซนติเมตร

ขั้นตอนในการแปรรูปยางแผ่นดิบ

ปัจจุบันสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการดำเนินการรวบรวมและแปรรูปผลผลิตยางพาราของสมาชิกในหลายลักษณะ กล่าวคือในการรวบรวมผลผลิตสหกรณ์จะรวบรวมทั้งในรูปของน้ำยางสดและยางแผ่นดิบ ซึ่งวิธีการรวมนั้นสหกรณ์จะดำเนินการกำหนดจุดที่รับซื้อผลผลิตจากสมาชิก ส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ที่สมาชิกสะดวกที่จะนำผลผลิตมาจำหน่าย การคมนาคมขนส่งสะดวก เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในการขนส่งผลผลิตของตนมายังจุดที่สหกรณ์กำหนด แต่โดยส่วนใหญ่แล้วสถานที่ที่รวบรวมนั้นจะเป็นสำนักงานหรือโรงรม ทั้งนี้เนื่องจากมีความสะดวกในเรื่องของบริเวณ สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องไม้ เครื่องมือที่ใช้ในการรวมนั้นเอง ซึ่งน้ำยางสดนั้นสหกรณ์จะรวบรวมรับซื้อทุกวัน ในส่วนของยางแผ่นดิบนั้นก็จะมีนัดหมายเป็นคราว ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อให้ได้ปริมาณของยางแผ่นดิบในปริมาณที่มากพอนั่นเอง ส่วนการแปรรูปนั้นสหกรณ์จะแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันและยางแผ่นผึ่งแห้ง ทั้งนี้หลังจากที่สหกรณ์รวบรวมน้ำยางสดจากสมาชิกในแต่ละวันแล้วสหกรณ์ก็จะดำเนินการแปรรูปน้ำยางสดดังกล่าวเป็นยางแผ่นรมควันและยางแผ่นผึ่งแห้งต่อไป

ขั้นตอนในการแปรรูปยางแผ่นดิบ

1. กรองน้ำยางที่ได้กรีดมาแล้วให้สะอาดด้วยตะแกรงกรองเบอร์ 40 และเบอร์ 60
2. เติมน้ำสะอาดผสมลงในน้ำยางที่กรองแล้ว 1 เท่าตัว คนให้เข้ากันในกรณีที่เป็นน้ำยางจากต้นยางที่เพิ่งเปิดกรีดใหม่อาจผสมน้ำน้อยโดยใช้ น้ำยาง 3 ส่วน ผสมน้ำ 2 ส่วน

3. ตวงส่วนผสมของน้ำยางและน้ำที่ผ่านการกรองแล้วนี้ใส่ตะกอนภูมิเนียม ตะกอละ 5 ลิตร หรือตวงน้ำยางที่กรองแล้วใส่ในตะกอนที่สะอาด ตะกอละ 3 ลิตร และเติมน้ำสะอาดในตะกอนที่ใส่น้ำยางเอาไว้ตะกอละ 2 ลิตร

4. ผสมน้ำกรดฟอร์มิคโดยใช้น้ำกรด 2 ช้อนสักระลีสี่ ต่อน้ำ 3 กระป๋องนม ใส่น้ำกรดที่ผสมแล้วนี้ 1 กระป๋องนม ต่อน้ำยาง 1 ตะก

5. ก่อนเทน้ำกรดที่ผสมแล้วใส่น้ำยาง ควรใช้ที่กวนน้ำยางพายกวนน้ำยางในตะกอนที่ใส่น้ำกรด 1 – 2 เทียวก่อน แล้วค่อย ๆ เทส่วนผสมของน้ำกรดลงไปตามความยาวของตะกอน แล้วใช้ที่กวนน้ำยางพายกวนไปมา 5 – 6 เทียว

6. ในระหว่างการกวนจะมีฟองอากาศเกิดขึ้นให้ช้อนฟองอากาศออกให้หมด หลังจากนั้นแล้วควรปิดฝาตะกอนเพื่อป้องกันสิ่งสกปรกตกลงไป นำไปตั้งทิ้งไว้ประมาณ 30 – 45 นาที น้ำยางในตะกอนก็จะแข็งตัว

7. เมื่อยางแข็งตัวดีแล้ว ก่อนนำไปแท่นนวดควรรินน้ำหล่อไว้ทุกตะกอนเพื่อสะดวกในการแกะยางออกจากข้างตะก

8. คราวตะกอนลงบนแท่นนวด ยางจะหลุดออกจากตะกอนจากนั้นทำการนวดยางด้วยมือ หรือไม้ขนาดก็ได้ตามแต่นัด นวดให้ยางเป็นแผ่นบางลงมีความหนาประมาณ 1 ซม.

9. นำยางที่นวดจนบางแล้ว เข้าเครื่องรีดเรียบ 3 ครั้ง จะได้ยางแผ่นบางหนาประมาณ 3 – 4 ซม.

10. จากนั้นนำยางเข้าเครื่องรีดดอกอีกครั้งจะได้ยางแผ่นดิบที่มีขนาดพอเหมาะ ความหนาประมาณ 2 – 3 ซม.

11. นำยางที่ผ่านเครื่องรีดดอกแล้วไปล้างน้ำให้สะอาด โดยจุ่มลงในโอ่งหรือถังน้ำ แล้วนำไปผึ่งในที่ร่ม อากาศถ่ายเทสะดวก เมื่อยางแห้งก็สามารถเก็บไว้ขายได้

ภาพ 5 ขั้นตอนการแปรรูปขำแผ่นดิบ

ขั้นตอนการแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน

ยางแผ่นรมควัน หมายถึง ยางแผ่นที่เตรียมจากน้ำยางสดและรีดด้วยเครื่องจักรรีดขนาดเล็กซึ่งรีดด้วยมือหรือรีดด้วยเครื่องยนต์ก็ได้ แล้วนำไปอบแห้งโดยใช้ควันรม ซึ่งมีขั้นตอนในการแปรรูปดังนี้ (ภาพ 6)

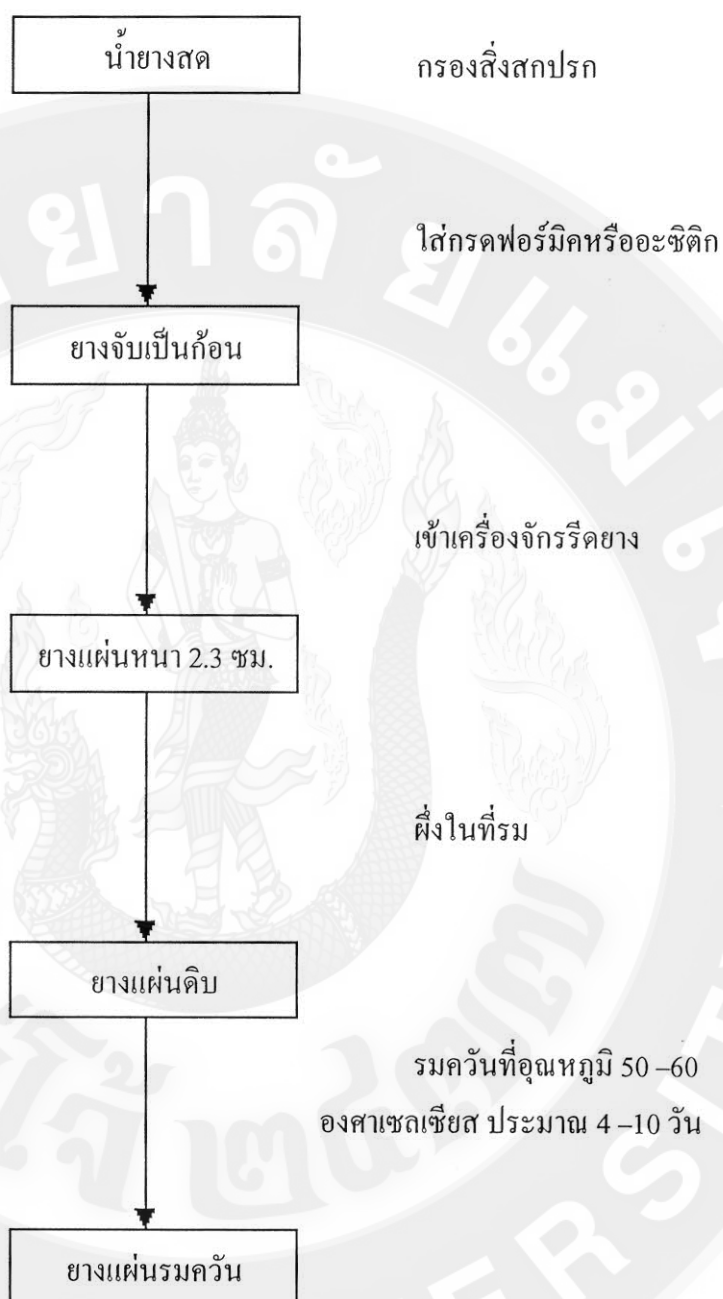
ขั้นที่ 1 นำน้ำยางพาราที่สมาชิกมาส่งกับสหกรณ์ผ่านการกรองให้สะอาดเพื่อกรองเอาผงหยาบ ๆ เช่น เปลือกยาง เศษใบยาง ฯลฯ ด้วยตะแกรงกรอง เพื่อให้ได้น้ำยางพาราที่สะอาดปราศจากสิ่งเจือปน ลงในถังรองรับน้ำยาง

ขั้นที่ 2 เมื่อรวบรวมน้ำยางทั้งหมดเรียบร้อยแล้วจึงเปิดท่อส่งน้ำยางไปยังตะกงใหญ่หรือเรียกว่าตะกงดับ ซึ่งสามารถบรรจุยางแผ่นได้ในจำนวนมาก

ขั้นที่ 3 เมื่อตวงน้ำยางใส่ตะกงเรียบร้อยแล้ว ให้ค่อย ๆ เทน้ำกรดที่ผสมน้ำแล้วลงในน้ำยางตามอัตราส่วนที่พอเหมาะ ซึ่งการเทน้ำกรดลงในน้ำยางจะต้องค่อย ๆ เทลงไปทีละน้อย ๆ และต้องคนน้ำยางไปด้วย โดยใช้พายสำหรับคนน้ำยางเสร็จแล้วให้ตักฟองออกทิ้ง แล้วใช้แผ่นกั้นคั้นน้ำยางให้รัดตัวเป็นช่อง ๆ เพื่อบังคับให้แข็งตัวเป็นแผ่น ๆ ค่อยไป

ขั้นที่ 4 ก่อนที่จะเอายางที่รัดตัวเป็นก้อนแล้วมารีดหรือบีบเอาน้ำออกให้เติมน้ำลงในตะกงยางที่รัดเป็นก้อนเพื่อล้างเอาฝุ่นผงที่อาจปลิวมาให้สะอาดเสียก่อนแล้วนำมาเข้าเครื่องจักรเพื่อรีดเป็นยางแผ่นต่อไป

ขั้นที่ 5 เมื่อได้แช่และล้างเอาน้ำกรดออกจากยางแผ่นที่รีดเสร็จแล้วผึ่งไว้บนรถพาดยางเพื่อเตรียมนำเข้ารม หลังผึ่งลมจนหมาดและน้ำหยดจากแผ่นยางแล้วก็นำยางเข้าโรงรมต่อไป

ภาพ 6 ขั้นตอนการแปรรูปยางแผ่นรมควัน

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2544

การตลาด

ความหมายของการตลาด

มาลา อนันต์วรปัญญา (2529: 16-17) กล่าวว่า การตลาด (Marketing) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกันแต่โดยสรุปแล้วการตลาดมีสาระสำคัญดังที่ (องอาจ ปทะวานิช, 2524: 4) ได้อธิบายไว้ว่า “การตลาด หมายถึง ระบบการดำเนินงานของกิจกรรมทางธุรกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการนำสินค้า หรือบริการจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้โดยกำหนดการวางแผนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การส่งเสริม การจำหน่ายและการจำแนกแจกจ่ายผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อใช้บำบัดความต้องการให้แก่ลูกค้าในปัจจุบันและผู้ที่คาดว่าจะเป็ลูกค้าในอนาคตให้ได้รับความพอใจมากที่สุด รวมทั้งบริษัทหรือองค์การก็สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้” หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่าการตลาด หมายถึง กลุ่มกิจกรรมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากการผลิตถึงการบริโภค” นั่นเอง

ความสำคัญของการตลาด

ความสำคัญของการตลาดมีทั้งในด้านส่วนบุคคลและสังคม ในอันที่จะนำไปสู่การได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงที่สุดโดยเสียต้นทุนต่ำและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ไม่ว่าจะเป็นการผลิตด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคต่างก็ได้รับผลประโยชน์จากการตลาดด้วยกันทั้งนั้น ทั้งนี้เพราะการตลาดก่อให้เกิดคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจหลาย ๆ ประการ ได้แก่ การแปรรูป การขนส่ง การเก็บรักษาและการคัดคุณภาพสินค้า ดังนั้นกิจกรรมการตลาดทั้งหลายจึงจำเป็นจะต้องมีเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญต่อไป

หน้าที่ทางการตลาดของสหกรณ์

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการตลาดของสหกรณ์บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงปรากฏว่าสหกรณ์ต่าง ๆ ได้มีหน้าที่ที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) หน้าที่ในการสร้างอำนาจการต่อรองราคา 2) หน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด และ 3) หน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดให้กับสมาชิก

การสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาดของสหกรณ์

ในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปแล้วโครงสร้างการตลาดโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นจะบกพร่องเสมอและเอื้ออำนวยต่อการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบ เกษตรกรอยู่กระจัดกระจายมีฟาร์มขนาดเล็กและยากจน ตลอดจนตกอยู่ภายใต้ภาวะหนี้สินแก่พ่อค้าในท้องถิ่น ลักษณะเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดภาวะผูกพันในเชิงเสียเปรียบแก่เกษตรกรในการทำกิจกรรมทางการค้า เป็นที่แน่นอนว่าอำนาจการต่อรองของเกษตรกรย่อมต่ำกว่า พ่อค้ามักเป็นฝ่ายกำหนดราคาโดยเกษตรกรเป็นผู้สนองตอบต่อราคานั้นเสมอ แต่ข้อควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือในอีกด้านหนึ่งพ่อค้าเหล่านี้ก็ต้องแข่งขัน

กันเพื่อผลประโยชน์ของตน ลักษณะเช่นนี้ถ้าเกษตรกรรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นรูปสหกรณ์และให้สหกรณ์ทำหน้าที่การขายผลผลิตแล้วอำนาจต่อรองทางการค้าก็จะสูงขึ้น พ่อค้ารายใดที่มีประสิทธิภาพและทุนดำเนินงานสูงกว่าก็สามารถรับซื้อผลผลิตจากสหกรณ์ในราคาที่สูงกว่าพ่อค้ารายอื่น การรวมศูนย์ผลผลิตของเกษตรกรเช่นนี้ทำให้ผู้ขายมีอำนาจการต่อรองสูงขึ้นมีโอกาสที่จะเลือกขายผลผลิตให้กับพ่อค้ารายใดก็ได้ที่ให้ราคาสูงกว่า (สหกรณ์อาจมีการจ่ายเงินค่าผลผลิตล่วงหน้าและทำหน้าที่สินเชื่อเพื่อให้เกษตรกรเป็นอิสระจากพันธะกับพ่อค้า)

การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของสหกรณ์

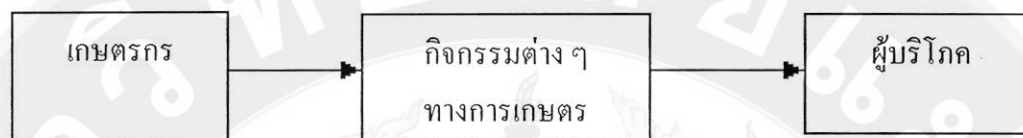
ถ้าในท้องที่ใดไม่มีสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ทางการตลาดแล้วหน้าที่เหล่านี้จะตกอยู่กับพ่อค้าเพราะเงื่อนไขทางภาวะวิสัยที่เกษตรกรอยู่กระจัดกระจายปริมาณผลผลิตมีไม่มากและความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถทำหน้าที่การตลาดเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งความไม่สามารถทำหน้าที่การตลาดของเกษตรกรโดยธรรมชาติของโครงสร้างการตลาดแล้วทำให้เกษตรกรมีฐานะที่ขึ้นต่อพ่อค้า ซึ่งในการทำหน้าที่การตลาดนี้ พ่อค้าก็จะได้กำไรจากการดำเนินงานและในบางท้องที่ที่ตลาดเป็นแบบผูกขาดและเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรอง ผลกำไรที่พ่อค้าได้ไม่เพียงแต่เป็นการขูดรีดแรงงานส่วนเกินของเกษตรกรเท่านั้นแต่ยังเป็นการขูดรีดแรงงานที่จำเป็นของเกษตรกรอีกด้วย เมื่อเกษตรกรได้รวมกลุ่มกันตั้งองค์กรสหกรณ์และให้องค์กรของตนทำหน้าที่การตลาด ซึ่งอาจเป็นการรวบรวม การซื้อ การขาย การเก็บรักษา การแปรรูป การขนส่ง การจัดชั้นและมาตรฐานสินค้า การส่งเสริมการขายและอื่น ๆ ถ้าสหกรณ์สามารถดำเนินงานมีประสิทธิภาพ จะทำให้สมาชิกได้รับผลตอบแทนจากการขายสูงขึ้น เพราะสมาชิกจะช่วงชิงกำไรส่วนเกินจากพ่อค้าและยังได้ผลตอบแทนจากการดำเนินกิจกรรมการตลาดอีกด้วย

การจัดหาข้อมูลและข่าวสารของสหกรณ์

สิ่งที่เกษตรกรคาดหวังไว้ประการหนึ่งก็คือ เกษตรกรต้องการรู้ว่าจะผลิตสินค้าอะไร ปริมาณเท่าใด และขายในเวลาใด จึงจะทำให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับสูงขึ้น แต่ข้อจำกัดของเกษตรกรในด้านนี้ก็จำกัดเช่นกัน เนื่องจากความเป็นไปได้ในด้านการสื่อสารและข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ไปถึงเกษตรกรก็ยากแก่การศึกษาตีความและเป็นข้อมูลทั่วไปไม่ใช่ข้อมูลเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ภาระหน้าที่นี้ดูเหมือนว่าสหกรณ์การเกษตรจะกระทำได้ดีเพราะสหกรณ์มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและรู้สภาพในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสหกรณ์อาจมีวิธีการตลาดและความต้องการสินค้าที่แน่นอน จึงทำให้สหกรณ์สามารถส่งเสริมให้สมาชิกเกษตรกรผลิตสินค้าในชนิดและปริมาณที่มีตลาดสนองตอบได้

ความหมายของการตลาดสินค้าเกษตร

การตลาดสินค้าเกษตรหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจที่ทำให้ผลผลิตทางเกษตรกรรมและการบริการโยกย้ายผ่านมือจากเกษตรกรจนถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้ายในลักษณะของสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการในเวลาและสถานที่ที่ถูกต้อง ตลอดจนในระดับราคาที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพื่อให้ได้สินค้านั้น ๆ มา

ภาพ 7 รูปการตลาดสินค้าเกษตร

ที่มา: ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ และก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

กิจกรรมต่าง ๆ ทางการตลาดของสินค้าเกษตรแบ่งออกได้เป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การผลิต (Production) หมายถึง ขบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำให้เกิดเป็นผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้ปัจจัยการผลิตซึ่งได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน พันธุ์พืช ฯลฯ มาผสมผสานกันตามกรรมวิธีการผลิต
2. การรวบรวม (Assembling) เมื่อเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตแล้ว ผู้ผลิตหรือเกษตรกรอาจทำการรวบรวมผลผลิตเองแล้วนำมาขายให้แก่คนกลางในเมืองต่อไป แต่ในบางครั้งพ่อค้าคนกลางอาจเข้าไปซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรงในไร่นาเองก็ได้
3. การแปรรูป (Processing) เป็นการนำเอาผลผลิตผ่านกรรมวิธีทางการผลิต ทำให้เกิดเป็นสินค้าชนิดใหม่ขึ้น เช่น ลำไยกระป๋องมาจากการแปรรูปลำไยสด เป็นต้น
4. การขายส่ง (Wholesaling) เป็นการรวบรวมสินค้าจากแหล่งผลิต เพื่อกระจายไปยังคนกลาง (พ่อค้าปลีก) ในช่วงต่อไป การขายส่งทำให้ผู้ผลิต (เกษตรกร) หรือผู้แปรรูปได้รับความสะดวกในการกระจายผลผลิตมากขึ้น ผลผลิตถึงมือผู้บริโภคได้ทั่วถึงมากขึ้นและเร็วขึ้น เช่น ผู้รวบรวมสินค้าในทางเกษตรจะทำหน้าที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรและรวบรวมให้ได้ปริมาณจำนวนมาก ๆ แล้วจึงขายต่อให้คนกลางระดับอื่นต่อไป
5. การขายปลีก (Retailing) เป็นกิจกรรมทางการตลาดที่ต่อเนื่องจากการขายส่งเป็นช่องทางที่จะขายต่อไปให้กับผู้บริโภคคนสุดท้ายเพื่อนำไปบริโภคต่อไป

6. การบริโภค (Consumption) หมายถึง ความต้องการซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือขนาดของตลาดสินค้าภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ถ้าผลผลิตใดที่มีการอุปโภคบริโภคกันมาก ก็แสดงว่ามีความต้องการในผลผลิตนั้นมาก เช่น ตลาดตะวันออกกลางมีความต้องการข้าวเนื่องจาก ไทยเป็นจำนวนมาก (คำรงค์ศักดิ์ ชัยสินี และก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 1 – 2)

หน้าที่การตลาด (Marketing Function)

หน้าที่การตลาด หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ทำให้สินค้าหรือบริการ เคลื่อนย้ายจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภค หน้าที่การตลาดแบ่งออกได้เป็น 3 อย่าง คือ

1. หน้าที่ในการแลกเปลี่ยน (Exchange function) เป็นหน้าที่ทำการเคลื่อนย้ายสินค้า ซึ่งจะก่อให้เกิดราคาขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเป็นเจ้าของ แบ่งออกได้เป็น

1.1 การซื้อ (Buying) เป็นหน้าที่สำคัญที่จะแสวงหาแหล่งสินค้า เก็บรวบรวมผลผลิตและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการซื้อ หน้าที่นี้อาจจะเป็นการรวบรวมสินค้าขึ้นต้นจากแหล่งผลิต หรือการรวบรวมสินค้าสำเร็จรูปให้อยู่ในมือของพ่อค้าคนกลางเพื่อที่จะสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคคนสุดท้ายต่อไป

1.2 การขาย (Selling) หมายถึง การขายสินค้าและกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วย สนับสนุนการขาย เช่น การสร้างตลาด การโฆษณา การจัดหีบห่อที่มีขนาดเหมาะสม เป็นต้น

3. หน้าที่ทางกายภาพ (Physical function) เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้าโดยตรง เพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าจากมือผู้ผลิตไปสู่มือผู้บริโภคตามที่ต้องการ ซึ่งเป็นหน้าที่การตลาด ที่ก่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มกับตัวสินค้าด้านเวลา รูปร่างและสถานที่ หน้าที่การตลาดประเภทนี้แบ่ง ออกได้เป็น

3.1 การเก็บรักษา (Storage) การผลิตและปริมาณผลผลิตเกษตรมักขึ้นอยู่กับฤดูกาลและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ ทั้งนี้ก็แล้วแต่ดินฟ้าอากาศ ดังนั้นการเก็บรักษาสินค้าไว้ให้มี บริโภคตลอดปีและเพียงพอ หรือเก็บรักษาไว้เพื่อให้ขายได้ราคาสูงจึงเป็นสิ่งจำเป็น หน้าที่การเก็บ รักษาจึงสร้างความพึงพอใจและอรรถประโยชน์ในแง่เวลาให้เกิดขึ้น

3.2 การขนส่ง (Transportation) เป็นหน้าที่ที่สำคัญที่จะนำสินค้าเกษตรจาก แหล่งผลิตให้ไปถึงมือผู้บริโภคที่อยู่ห่างไกลโดยไม่สูญเสียและเสื่อมคุณภาพก่อให้เกิดอรรถ ประโยชน์ในด้านสถานที่

4. หน้าที่อำนวยความสะดวก (Facilitation function) หมายถึง หน้าที่การตลาด ที่เป็นการสนับสนุนหรือมีส่วนช่วยให้การแลกเปลี่ยนและหน้าที่ทางกายภาพดำเนินไปด้วยดี ซึ่งแบ่งออกได้เป็น

4.1 การจัดมาตรฐานสินค้าและการแบ่งประเภท (Standardization and Grading) เป็นการทำให้สินค้าอยู่ในคุณภาพและชนิดเดียวกันโดยแบ่งเป็นเกรดต่าง ๆ เพื่อสะดวกแก่การแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกัน

4.2 การเงิน (Financing) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงิน ทั้งที่ดำเนินการโดยเอกชนและสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกทางการเงินให้ผู้ดำเนินธุรกิจการค้าได้กู้ยืมเมื่อมีความจำเป็น

4.3 การเสี่ยงภัย (Risk) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้บริการเพื่อลดความเสี่ยงภัยในการทำหน้าที่การค้าอย่างอื่นที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การประกันภัยในการขนส่ง การประกันภัยในการเก็บรักษา เป็นต้น

4.4 ข่าวสารการค้า (Market information) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้บริการข่าวสารการค้าและตลอดจนการตีความในข่าวนั้น ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและสถาบันการค้าต่าง ๆ (ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ และก่อเกียรติ วิริยะกิจพัฒนา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์: 1 – 2)

การตลาดยางพารา

องค์ประกอบของตลาดยางพาราใน วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ ใน สด้นอนุรักษ์ พรหมขวัญ (2541) ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบการตลาดยางพาราของภาคได้พบองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ผลิต สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ผู้ผลิตชาวสวนยางพาราขนาดเล็ก แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ก. ชาวสวนยางอิสระ เป็นชาวสวนยางรายย่อยที่มีปริมาณผลผลิตออกสู่ตลาดไม่มาก โดยทั่วไปแล้วยางที่ผลิตได้มักจะมีคุณภาพต่ำ

ข. ชาวสวนยางที่เป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยาง และการรวบรวม กลุ่มนี้เกิดขึ้นมาโดยการสนับสนุนของศูนย์วิจัยยาง กองการยาง วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มคือการสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด โดยการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกและเพื่อเพิ่มปริมาณการขายของแต่ละครั้ง

ค. ชาวสวนยางที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร

1.2 ผู้ผลิตรายใหญ่มีเพียงประมาณร้อยละ 5 ของผู้ผลิตจำนวนทั้งหมด

2. ผู้ค้ายาง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ

2.1 พ่อค้าระดับท้องที่ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

ก. พ่อค้าเร่ เป็นพ่อค้าระดับท้องที่ (ชาปั้ว) ซึ่งมีบทบาทในแหล่งที่การคมนาคมยังไม่สะดวก พ่อค้าเร่เป็นพวกที่ใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เข้าไปซื้อขายจากชาวสวนยางในหมู่บ้านหรือตำบล หรือบางกรณีการประมูลขายยางในท้องที่ของกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยาง ซึ่งในบางกรณีพ่อค้าเร่อาจจะเป็นตัวแทนของพ่อค้าในระดับอำเภอหรือจังหวัดหรือโรงรม

ข. พ่อค้าในตำบลหรือหมู่บ้าน พ่อค้าประเภทนี้จะมีร้านรับซื้อขายอยู่ในตำบลหรือหมู่บ้าน มีปริมาณการรับซื้อมากกว่าพ่อค้าเร่และขายให้แก่พ่อค้าในเมือง (ยี่ปั้ว) อีกทอดหนึ่ง

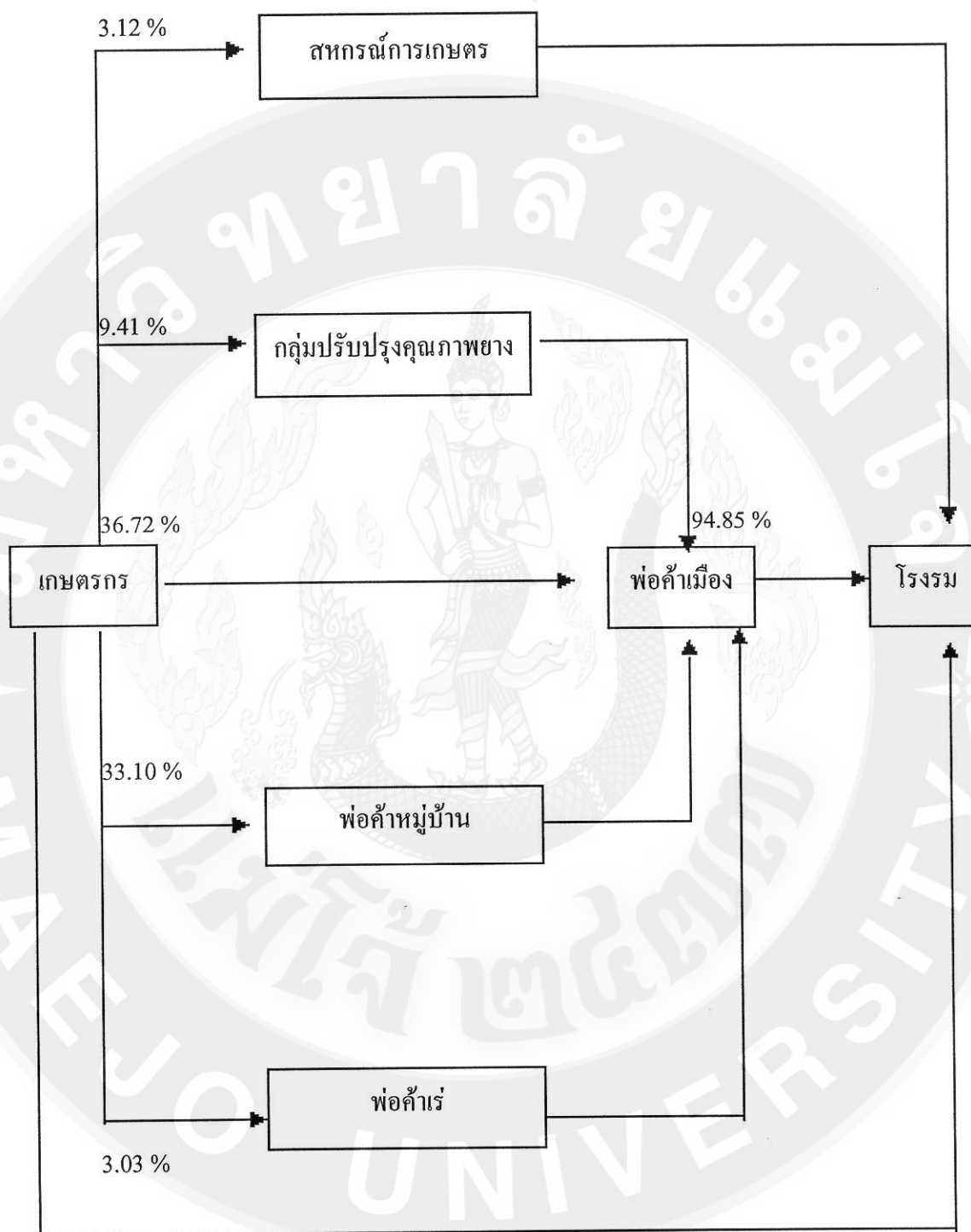
ค. สหกรณ์การเกษตร จะรับซื้อขายจากสมาชิกสหกรณ์และขายให้โรงรม

2.2 พ่อค้าระดับท้องถื่น ได้แก่ พ่อค้าในเมืองเป็นผู้รับซื้อรายใหญ่ที่รับซื้อขายจากชาวสวน จากพ่อค้าเร่ พ่อค้าในตำบลหรือหมู่บ้านด้วย นอกจากนี้พ่อค้าในตัวเมืองอาจจะไปประมูลซื้อจากกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางด้วย

3. ผู้แปรรูป เป็นพ่อค้าระดับสูงสุดของประเทศซึ่งจะมีโรงงานแปรรูปเป็นของตนเอง

วิธีการตลาดยางพารา

วารินทร์ วงหาญเขาว์ และคณะ ใน สด้นอนุรักษ์ พรหมขวัญ (2541) ศึกษาพบว่าผู้ผลิตรายละ 36.7, 33.1 และ 15.6 มีการขายยางแผ่นดิบให้แก่พ่อค้าเมือง พ่อค้าท้องที่ และพ่อค้าเร่ ตามลำดับ ส่วนผลิตรายทั้งหมดพบว่าร้อยละ 3.1 มีการขายผ่านสหกรณ์การเกษตรเข้าสู่โรงรมร้อยละ 2.0 ชาวสวนยางขายให้แก่โรงรมโดยตรง และผลผลิตยางที่เหลืออีกร้อยละ 94.85 นั้นพ่อค้าเมืองจะส่งโรงรมโดยตรง (ภาพ 8)

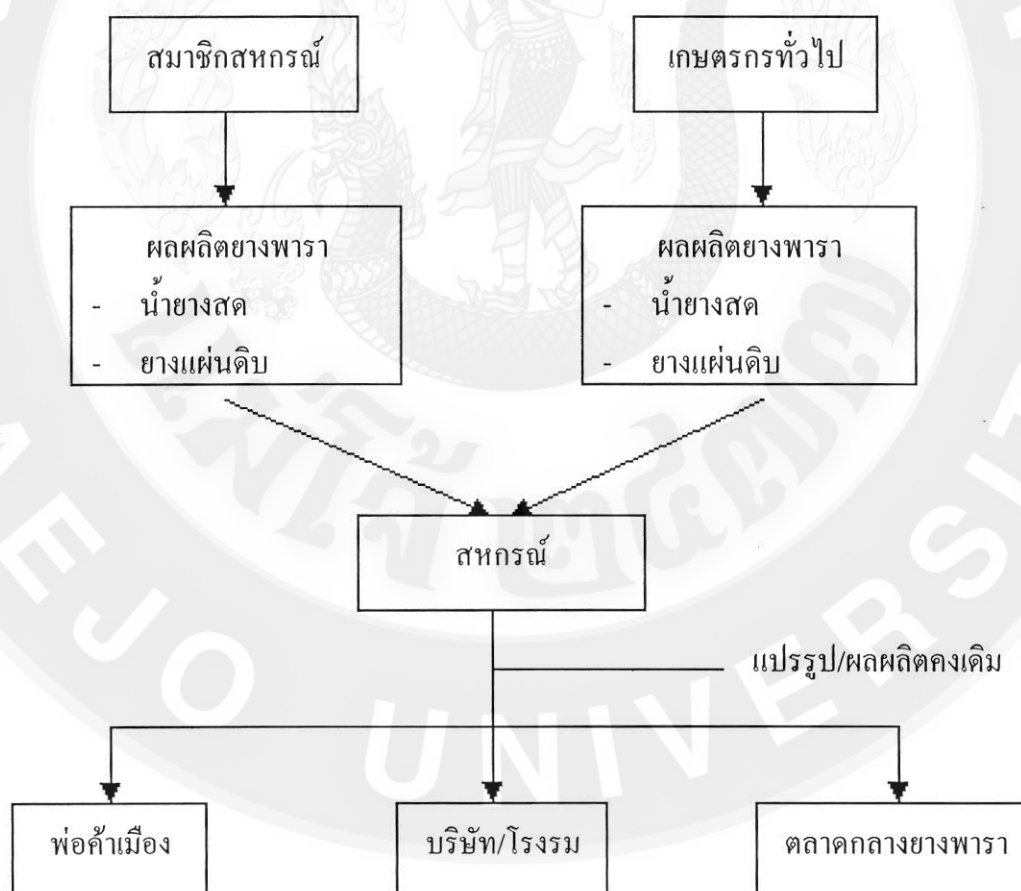

ภาพ 8 วิธีการตลาดยางพาราในภาคใต้

ที่มา: สตันยรักษ์ พรหมขวัญ (2541)

การตลาดยางพาราของสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

องค์ประกอบการตลาดยางพาราของสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้นจะประกอบไปด้วยผู้ขายและผู้ซื้อ โดยผู้ขายผลผลิตยางพาราให้สหกรณ์นั้นจะประกอบด้วย สมาชิกสหกรณ์ส่วนหนึ่งและเกษตรกรทั่วไปส่วนหนึ่ง เมื่อสมาชิกหรือเกษตรกรดังกล่าวนำผลผลิตยางพาราทั้งในรูปของน้ำยางพาราสดหรือยางแผ่นดิบมาจำหน่ายกับสหกรณ์ สหกรณ์ก็จะจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางทั้งพ่อค้าในเมือง บริษัท/โรงรม และตลาดกลางยางพารา ต่ออีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการจำหน่ายนั้นสหกรณ์อาจจะดำเนินการแปรรูปก่อนที่จะจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางหรืออาจจะยังคงจำหน่ายในรูปของผลผลิตเดิมคือน้ำยางพาราสดก็ได้ ในส่วนของการแปรรูปนั้นสหกรณ์จะแปรรูปเป็นยางแผ่นผึ่งแห้ง หรือยางแผ่นรมควัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดในขณะนั้น ว่ามีความต้องการยางในลักษณะใด ในด้านของผู้ซื้อที่รับซื้อผลผลิตยางพาราของสหกรณ์นั้นดังที่กล่าวมาแล้วจะมีทั้งพ่อค้าในเมือง บริษัท/โรงรม หรือตลาดกลางยางพาราทั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดใกล้เคียง

ภาพ 9 วิธีการตลาดยางพาราของสหกรณ์กองทุนสวนยาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีชา พันธสน (2533) ได้ศึกษาการรวบรวมยางพาราโดยวิธีสหกรณ์ กรณีศึกษา สหกรณ์นิคมหลังสวน จำกัด จังหวัดชุมพร พบว่า การรวมกลุ่มขายยางพาราของสมาชิกสหกรณ์จะได้รับการสนับสนุนรยยนต์จากนิคมสหกรณ์ เพื่อใช้บรรทุกยางทำให้สมาชิกสหกรณ์ได้รับราคาขายเท่าที่พ่อค้าระดับในเมือง (ยี่ปั่ว) ได้รับ สมาชิกสหกรณ์และนิคมสหกรณ์หลังสวนมีบทบาทในการรวมกลุ่มขายยางมากที่สุด ส่วนกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการไม่ค่อยมีบทบาทมากนักในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำยางมาขายในรูปกลุ่มพบว่าพื้นที่สวนยางที่เปิดกรีดเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่สามารถอธิบายได้และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับปริมาณยางที่สมาชิกสหกรณ์นำมาขายในรูปกลุ่ม

เกรียงศักดิ์ ปัทมเรชา (2538) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการขายยางแผ่นผ่านตลาดกลาง และตลาดท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ต จากการศึกษาพบว่า ญาติ เพื่อนบ้าน และโทรทัศน์เป็นแหล่งของการหาข่าวด้านการตลาดยาง นอกจากนี้พนักงานส่งเคราะห์การทำสวนยางและเกษตรตำบลเป็นบุคคลที่ได้รับการระบุว่า มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ชาวสวนยางทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อตลาดกลาง เกี่ยวกับพฤติกรรมในการขายยางพบว่า ส่วนใหญ่ชาวสวนยางทั้งสองกลุ่มขายในช่วง 1 – 2 สัปดาห์ ปริมาณการขายแต่ละครั้งอยู่ระหว่างต่ำกว่า 100 กิโลกรัม และ 100 – 200 กิโลกรัม ชาวสวนยางที่ขายผ่านตลาดกลางขายยางได้ในราคาชั้น 1 – 3 เห็นว่าราคาที่ได้รับเป็นธรรมและมีความพึงพอใจในราคา ส่วนชาวสวนยางที่ขายผ่านตลาดท้องถิ่นขายยางได้ในราคาชั้น 4 – 5 เห็นว่าราคาที่ได้รับไม่เป็นธรรมและไม่พอใจในราคา

สมถวิล ช่างอาวุธ (2543) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของโครงการพัฒนาการผลิตยางแผ่น: กรณีศึกษาสหกรณ์กองทุนสวนยางบ่อน้ำส้ม จำกัด จังหวัดสงขลา พบว่ากรณีที่รัฐลงทุนก่อสร้างโรงงานแปรรูปยางแผ่นรมควันมอบให้สหกรณ์รวบรวมน้ำยางสดจากเกษตรกรมาแปรรูป (กรณีมีโครงการ) กับกรณีที่โรงรมเอกชนรับซื้อยางแผ่นดิบจากเกษตรกรมาแปรรูป (กรณีไม่มีโครงการ) เมื่อเปรียบเทียบรายได้สุทธิทางเศรษฐกิจระหว่าง 2 ทางเลือก กรณีที่มีโครงการจะก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจมากกว่ากรณีที่ไม่มีโครงการ

เอื้อน หุ่นเที่ยง (2539) ได้ศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์นิคมเชิงคำ จังหวัดพะเยา พบว่าสมาชิกมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) ธุรกิจร่วมกันขาย (ข้าว) 2) การคัดเลือกสมาชิกสหกรณ์ 3) ธุรกิจการรับฝากเงิน 4) ธุรกิจรวมซื้อ 5) ธุรกิจสินเชื่อและ 6) การส่งเสริมอาชีพและการศึกษาอบรม

รศสุคนธ์ เครือวงศ์ (2540) ได้ศึกษาบทบาทของสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด ในการสนองตอบต่อความต้องการของสมาชิก พบว่า บทบาทที่สหกรณ์ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่การให้บริการด้านสินเชื่อและการบริการสวัสดิการสังคม ส่วนบทบาทที่สมาชิกเห็นว่าสหกรณ์ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การบริการรับฝากเงิน และการรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่าย สำหรับบทบาทในการจัดหาปัจจัยการผลิตและสินค้าอุปโภคบริโภคมาจำหน่ายแก่สมาชิก สมาชิกเห็นว่าสหกรณ์ให้บริการอยู่ในระดับน้อย สำหรับบทบาทการให้การศึกษาอบรมสมาชิกให้ ความเห็นว่าสหกรณ์ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สุวิทย์ เทียรทอง (2526) ได้ศึกษาบทบาทของกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อธุรกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ากลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในการแก้ปัญหาให้กับสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในด้านการจัดหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรมากที่สุด ส่วนบทบาทอื่น ๆ มี น้อยมากโดยกลุ่มเกษตรกรทำหน้าที่เป็นตัวกลางไปขอรับสินเชื่อมากกว่าวิธีอื่น ในด้านการให้ บริการความช่วยเหลือปัจจัยการผลิตแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้การบริการน้อยกว่าปัจจัยการ ผลิตอื่น ๆ แต่การบริการปัจจัยการผลิตทุก ๆ อย่างสมาชิกได้รับความสะดวกดี สำหรับการบริการ ด้านการทำธุรกิจแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้คำแนะนำให้ใช้บริการการเงินของธนาคารหรือสถาบัน การเงินมากที่สุด

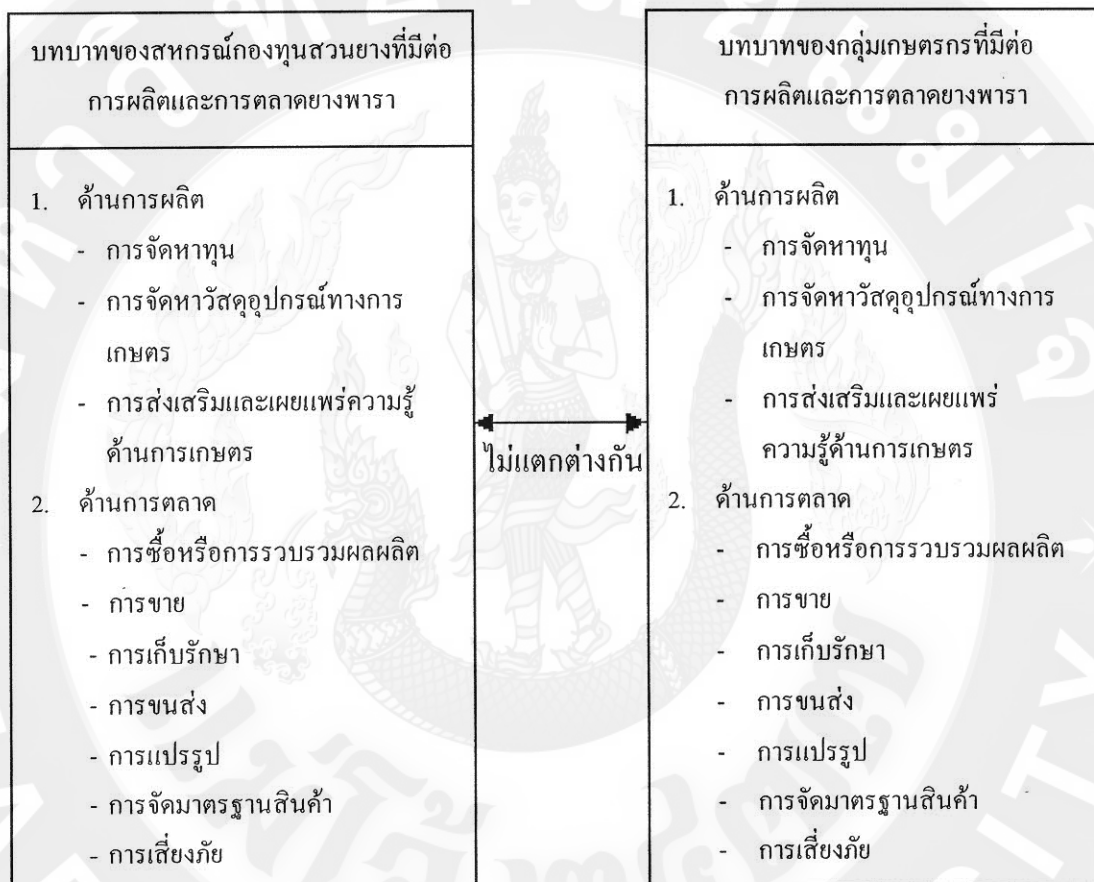
บุญเรือน กลางณรงค์ (2528) ได้ศึกษาบทบาทของสหกรณ์การเกษตรลำน้ำน่าน จำกัด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ในการส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก พบว่า สหกรณ์ได้รับความร่วมมือร่วมใจในการทำงานและด้วยความมีน้ำใจทางสหกรณ์จากบุคคล 4 ฝ่าย ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการ พนักงานสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ จึงทำให้สหกรณ์ประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและมีผลทำให้สหกรณ์สามารถช่วยเพิ่มฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกได้

ภาคสรุป

สหกรณ์การเกษตรนับว่าเป็นองค์กรหรือนิติบุคคลประเภทหนึ่งที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรผู้ที่เดือดร้อนในเรื่องของการประกอบอาชีพ ขาดแคลนเงินทุน ได้รับการศึกษา ขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการรวมตัวของเกษตรกรดังกล่าวนี้ก็เพื่อที่จะช่วยตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการขจัดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคม โดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันในการดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยสหกรณ์มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายก็คือ การสร้างความอยู่ดีกินดี มีสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกและสังคม ซึ่งปัญหาขั้นพื้นฐานของเกษตรกรที่พบเห็นบ่อย ๆ ก็คือ ตั้งแต่การผลิต การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต ขาดความรู้ทางการตลาด เป็นต้น ซึ่งสาเหตุดังกล่าวทำให้เกษตรกรต้องตกอยู่ภายใต้การเอารัดเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง เช่น การกดราคาสินค้า การชั่งตวงวัด การค้ากำไรเกินควร การจัดมาตรฐานสินค้า การขาดอำนาจต่อรองราคา ขาดแคลนเงินทุน ขาดวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร การขาดข่าวสารทางการตลาดที่ทันสมัย เป็นต้น สหกรณ์กองทุนสวนยางเป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์การเกษตรเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของเกษตรกรชาวสวนยางพารา เพื่อที่จะร่วมกันในการที่จะแก้ไขปัญหาทางการผลิตและการตลาดยางพารา โดยสหกรณ์จะเข้าไปมีบทบาทในเรื่องของส่งเสริมการผลิตยางให้มีคุณภาพ สินค้าที่ผลิตได้มีมาตรฐาน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในเรื่องการผลิต ตลอดจนมีกรรมวิธีการผลิต yang ที่ถูกต้องเป็นที่ต้องการของตลาด รวมทั้งมีบทบาทในด้านการตลาดเพื่อที่จะทำให้สหกรณ์สามารถมีอำนาจในการต่อรองทางการตลาด ลดการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก สหกรณ์ให้สูงขึ้น ดังนั้นสหกรณ์จะมีบทบาทด้านการผลิตและการตลาดยางพาราได้อย่างไรนั้น สหกรณ์จะต้องทราบว่าตนเองมีบทบาทเพียงไร ตลอดจนมีปัญหาหรืออุปสรรคด้านใดบ้างที่สหกรณ์ประสบอยู่และที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ และเมื่อนำบทบาททั้งด้านการผลิตและการตลาดยางพาราดังกล่าวไปเปรียบเทียบกับกลุ่มเกษตรกรที่มีการดำเนินงานคล้ายคลึงกับสหกรณ์แล้ว ก็จะทำให้ทั้งสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้ทราบถึงบทบาทของตนเองว่ามีบทบาทเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่องด้านใด มีข้อดี ข้อเสียหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำให้ทั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางและกลุ่มเกษตรกรเองสามารถที่จะนำผลของการเปรียบเทียบบ้างกล่าวมาวางแผน ปรับปรุง ประยุกต์ ใช้ในการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการตรวจเอกสารในทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วได้นำมาปรับใช้เป็นแนวความคิดต่อบทบาทของสหกรณ์กองทุนสวนยางที่มีต่อการผลิตและการตลาดยางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

ภาพ 10 กรอบแนวความคิดรวบยอด

สมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังนี้

บทบาทของสหกรณ์กองทุนสวนยางกับกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อการผลิตและการตลาดยางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่แตกต่างกัน